

[Jørgen Jørgensen (Ullerup).]

— bliver, at man bliver stående ved det nugældende grundlag for ansættelsen af værdien for maskiner m. v., vil den højtæredede finansminister da foranledige, at formueansættelsen for skibe for det skatteår, denne sag drejer sig om, rettes ind efter de samme regler, som er gældende for maskiner? Det må dog vist være det mindste, man kan forlange, når man ikke vil gøre det allerede nu.

Finansministeren (Kampmann): Dette sidste vil jeg gerne overveje. Men må jeg derefter rent sagligt sige, at hvis man skulle gå den vej, som jeg forstår at det ærede medlem mener man skal gå: lade skibe behandle ligesom maskiner og derved risikere, at skibe og maskiner kan opføres som nedskrevet helt til nul og indgå med dette beløb i formueskatteansættelsen, så må man lave statskattelovens § 14, nr. 4, om; for i så tilfælde kan man ikke sige, disse ting er opgjort til salgsværdi. Det må selv ikke-krystalklare cand. polit.er kunne forstå!

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om midler til bekæmpelse af plantesygdomme, ukrudt og visse skadedyr.

Valgt blev: *Chr. Thomsen, Bladt, Lund Jensen, Evald Kristensen, Waldemar Laurson, Th. Mikkelsen, Viola Nørlov, Skipsager, Kristian Kristensen, Henry Hansen, Foged, Heick, Justesen, Peter Larsen, Reedtz-Thott, H. C. Toft og Clausen (Olufskjær).*

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om fremme af forespørgsel til udenrigsministeren og økonomiministerens af Per Hækkerup m. fl.

(Forespørgslen findes i tidenden sp. 2449).

Formanden: Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om folketingets ombudsmand.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1695, fremsættelsen i tidenden sp. 2388).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Per Hækkerup: Jeg vil gerne på mit partis vegne give tilslutning til det fremsatte lovforslag, idet jeg kun finder anledning til to bemærkninger vedrørende selve lovforslaget.

Den ene ændring i lovforslaget vedrørende ombudsmandsloven tilsigter at side-stille dommerfuldmægtige og de enkelte andre embedsmænd ved domstolene, der nævnes i lovforslaget, med dommerne. Det må efter den anførte begrundelse forekomme rimeligt, at dette sker. Jeg har forstået det således, at når dommerne helt er undtaget fra ombudsmandens kompetence, er årsagen hertil, at der har været store vanskeligheder ved at sondre mellem dommernes judicielle funktioner og deres administrative funktioner, og jeg har også forstået, at dette — om ikke i samme udstrækning så dog i et vist omfang — gør sig gældende for de nævnte embedsmænd ved domstolene.

Den anden bemærkning, jeg vil gøre, er, at jeg også kan tiltræde forslaget om, at § 15 ophæves, således at revisionsbestemmelsen i den gældende lov udgår. Jeg opfatter ministeriets bemærkninger vedrørende ombudsmandsinstitutionens tilfredsstillende virke som en slags begrundelse for, at man ikke længere behøver at have nogen revisionsbestemmelse i loven. Den vurdering kan jeg tilslutte mig. Jeg er enig i, at ombudsmandsinstitutionen har virket tilfredsstillende i det store og hele, og det skyldes utvivlsomt den måde, hvorpå ombudsmanden og hans meget dygtige stab af medarbejdere har gennemført arbejdet.

Når man nu mener at kunne slette revisionsbestemmelsen, er det altså ensbe-

[Per Hækkerup.]

tydende med, at loven har fundet sin foreløbige fastlæggelse. Det betyder naturligvis ikke, at der ikke senere kan blive tale om ændringer i loven, men det må så tages op specielt, når anledning byder sig. Men netop, når man vil slette revisionsbestemmelsen i loven, synes jeg nok, der kan være grund til at se på det spørgsmål, der nævnes i bemærkningerne til lovforslaget vedrørende ombudsmandens kompetence.

Jeg ser af bemærkningerne, at den højtærede justitsminister mener, at dette er et spørgsmål, der alene henhører under folketinget, ud fra den betragtning, at ombudsmanden er folketingets ombudsmand, og at den højtærede minister derfor ikke vil tage noget initiativ til en ændring af ombudsmandens kompetence, medmindre folketinget giver en anledning hertil, og det synes jeg er en rimelig vurdering. Det må på den anden side også gøre det naturligt, at vi under det fortsatte arbejde med dette lovforslag i udvalget overvejer problemerne omkring ombudsmandens kompetence. Der har det særlig været spørgsmålet, om ombudsmandens kompetence skulle udvides til at omfatte de kommunale anliggender, der har været fremme i debatten. Det er utvivlsomt en udvidelse af kompetencen, som vil møde stor sympati også her i tinget, og det er derfor ganske naturligt, at vi i udvalget ser nærmere på spørgsmålet.

Jeg skal ikke gå i detaljer med hensyn til dette ved denne lejlighed, men minde om, at vi som basis for vor debat og diskussion i udvalget har 2 dokumenter. Dels har vi en redegørelse fra de kommunale organisationer, som var vedføjet som bilag ved fremsættelsen sidste år af lovforslaget om udskydelse af ombudsmandslovens revision, og der er i denne redegørelse fra de kommunale organisationer anført en lang række argumenter, som jeg heller ikke skal omtale nærmere nu, men som i hvert fald er af en sådan karakter, at de kræver en særdeles grundig overvejelse. Endvidere har vi den redegørelse, ombudsmanden har tilstillet justitsministeriet — den er optrykt som bilag til det foreliggende lovforslag — med omtale af det foredrag, ombudsmanden har holdt for 1½ år siden, og hvori han mere udførligt er gået ind på en imødegående af de kommunale organisationers

synspunkter og de indvendinger, der har været rejst mod at udvide hans kompetence. Også dette dokument er egnet til at gøre indtryk og vil naturligvis blive genstand for nærmere debat, går jeg ud fra, i udvalget.

Ganske særlig forekommer det mig, at det argument, der er anført gående ud på, at det kan synes urimeligt, at ombudsmanden, når sagsbehandlingen drejer sig om en sag, hvori såvel statslige som kommunale myndigheder er impliceret, må standse undersøgelsen i det øjeblik, han kommer til de kommunale afgørelser, de kommunale skøn, de kommunale forhold, fordi dette ikke hører ind under hans kompetence.

Som sagt tror jeg, der vil være almindelig sympati for at udvide ombudsmandens kompetence under forudsætning af, at man har nogenlunde sikkerhed for, at i hvert fald to ulemper ved en udvidelse ikke optræder. Den ene er, at der ikke herved sker indgreb i det kommunale selvstyre. Ombudsmanden udtaler om dette i sin skrivelse til justitsministeriet, at man måske kunne gennemføre en ordning, hvorved der bliver gjort undtagelse fra det almindelige princip om hans kompetence, for så vidt angår kommunale sager, og peger i forbindelse med undtagelsesmuligheden på de særlige vilkår, der gælder for den kommunale administration, og på, at undtagelsen skulle sigte til, at ombudsmanden i hvert fald ikke skulle kunne anfægte de skøn, der er udøvet af de kommunale myndigheder, for så vidt der i øvrigt er handlet inden for rammerne af den kompetence, myndighederne har.

Under debatten har man særlig hæftet sig ved, at de kommunale myndigheders adgang til som valgte repræsentanter at træffe beslutninger i den ene eller den anden sag ikke må kunne anfægtes af ombudsmanden. Der vil naturligvis opstå visse vanskeligheder ved fortolkningen af, hvornår kommunalt valgte tillidsmænd optræder i en rent administrativ funktion, og hvornår de optræder i en mere egentlig skønsrættelig besluttende funktion. Jeg synes nok, det kan være af interesse at erindre sig, at når det drejer sig om domstolene, siger man, at intet område skal med ind under ombudsmandens kompetence, fordi det er vanskeligt at sondre mellem domsto-

[For Hækkerup.]

lenes judicielle og administrative afgørelser. Her, hvor det næppe kommer til at dreje sig om en mindre vanskelig adskillelse af den ene eller den anden slags tilfælde, nærer man ikke de samme betænkeligheder med hensyn til vanskeligheden ved at gøre en sondring.

Den anden ulempe, jeg mener man må undgå, er, at vi ikke får en ny stor svulmende statsinstitution. Jeg har det indtryk, at ombudsmanden efter bedste evne har bestrebt sig for at undgå, at hans administration svulmede op, men med det store antal sager, som han selv i sin skrivelse nævner har været forelagt ham, men som han har måttet afvise, fordi de var af kommunal karakter, er der vel grund til at understrege, at der er en risiko for en stærkt svulmende administration, og det må i hvert fald undgås.

Jeg vil gerne i tilknytning til disse betragtninger have lov til at gøre endnu en bemærkning vedrørende ombudsmandens kompetence, noget, som foranlediges af den sætning i ombudsmandens skrivelse, hvor han vedrørende udvidelsen af sin kompetence til at gælde de kommunale sager siger:

„Det vil endvidere være naturligt at begrænse ombudsmandens kompetence således, at han i almindelighed først vil kunne optage en klage over kommunale myndigheder til undersøgelse, når sagen har været indbragt for de sædvanlige kommunale eller statslige rekursmyndigheder.“

Det synes mig helt naturligt, at ombudsmanden først skal kunne tage en sag op, når alle rekursmuligheder, når alle appelmuligheder er blevet udnyttet, men hvis det er naturligt, at dette gælder for kommunale anliggender, må det være lige så naturligt, at det gælder for de sager angående statsmyndighederne, ombudsmanden har til behandling. Jeg har hele tiden haft den opfattelse, at det har været den gældende lovs hensigt; men således som udtalelsen er formuleret i ombudsmandens skrivelse, kunne den tyde på, at der er en vis uklarhed på dette område, og jeg ville meget gerne, om vi kunne nå til klarhed under behandlingen her. Jeg ved ikke, om den højtærede minister er i stand til at

skabe den fornødne klarhed, men hvis der er en uklarhed, mener jeg, at den skal bringes ud af verden, inden folketinget har færdigbehandlet det foreliggende forslag om ændringer i ombudsmandsloven. Det er givet, at det ikke kan være anderledes, end at ombudsmanden også på dette område må sikre sig, at alle andre muligheder er udtømt, før han tager sig af en sag. I modsat fald ville ombudsmanden jo kunne blive en slags overminister, der fik klager til afgørelse, måske inden den enkelte minister havde truffet en afgørelse, og jeg tror ikke, at han selv nærer noget ønske om at få en sådan udvidelse af sin kompetence.

Vagn Bro: Jeg er på mit partis vegne i stand til at anbefale det foreliggende lovforslag.

Med hensyn til spørgsmålet om at undtage fra området for ombudsmandens virksomhed den forvaltning, der varetages af dommere, justitssekretærer, chefen for skiftekontoret under Københavns byret, protokolsekretærer i højesteret og fuldmægtige ved domstolene, er vi enige med den højtærede minister og jo også med ombudsmanden. De pågældendes inddragelse under klagerettens kompetence vil jo blive drøftet under behandlingen af det næste forslag på dagsordenen. Jeg kan tilslutte mig den foreslåede ændring til § 12, som er en følge af lønningsloven, og er ligeledes enig i forslaget til § 15 om ophævelse af revisionsbestemmelsen.

Jeg er glad ved, at jeg er på linje med den foregående ærede ordfører om, at vi under udvalgsbehandlingen må træffe vor afgørelse med hensyn til det meget store spørgsmål om udvidelsen af ombudsmandens kompetence til at omfatte de kommunale myndigheder. Nu får vi jo sagen til drøftelse, og det bliver formentlig i ombudsmandsudvalget, men må jeg have lov til i den sædvanlige venlige tone, jeg anvender, at minde den højtærede justitsminister om, at da vi drøftede sagen den 21. marts 1958, udtrykte den højtærede minister sig ifølge Folketingstidende 1957-58 sp. 3331 således:

„Jeg vil ligesom det ærede medlem være interesseret i, at der kommer et forslag desangående frem i næste samling,

[Vagn Bro.]

og det er regeringens hensigt at søge et sådant forslag fremsat, så snart vi overhovedet kan det, ved næste samlings begyndelse, — udtrykket „samling“ er i øvrigt ikke ganske korrekt, men altså straks efter åbningen af folketinget.“

Da selve det foreliggende lovforslag er såre overskueligt og forudsætningen er, at vi skulle drøfte sagen i ombudsmandsudvalget, tør jeg måske elskværdigt sige, at vi allerede kunne have begyndt denne drøftelse for en 2-3 måneder siden. Men lad det nu ikke skille os, hvis vi kan opnå en rimelig ordening.

Den højtærede minister siger i sin fremsættelsestale, at han afventer en nærmere forhandling om spørgsmålet under lovforslagets behandling i tinget, og jeg skal da for mit vedkommende udtale, at der selvfølgelig også i min gruppe råder forskellige meninger, men jeg tror nok, jeg tør sige, at flertallet er indforstået med, at vi kan ikke — og det glæder mig, at den ærede foregående ordfører, så vidt jeg forstod, indtog samme standpunkt — udskille denne store og omfattende gren af administrationen. Det er uomtvistelig rigtigt, at der ikke er nogen skarp adskillelse mellem disse forskellige myndigheder. Endvidere må det være meget utilfredsstillende, at ombudsmanden kun kan tage stilling til de overordnede statsmyndigheders mening eller handlinger, men ikke til den kommunale myndigheds behandling af en sag.

Jeg er tilbøjelig til at tro, at hvorledes uenigheden end vil kunne fremtræde, er det sagligt umuligt i det lange løb at skille disse to problemer ad, og jeg må her oplyse, hvad ombudsmanden tidligere har meddelt, at sidste år havde han på dette område ca. 200 klager. Derfor mener jeg, at når vi kan gå med til at slette revisionsbestemmelsen, så må til gengæld dette punkt nu finde sin afgørelse under den forestående behandling.

Jeg skal ikke føre debatten herom videre i dag, idet jeg i et og alt kan henholde mig til de udtalelser, jeg på mit partis vegne

fremSATTE den 21. marts 1958. Dér er synspunktet dette, at det, som i denne sag bliver afgørende — og det glæder mig, at ombudsmanden selv er klar herover — er, at vi vel bør udstrække ombudsmandstilsynet til også at omfatte den kommunale administration, men således at det udtrykkeligt fastslås, at tilsynet hermed må udøves under iagttagelse af de særlige vilkår, hvorunder den kommunale administration virker. Vi er således ganske indforstået med, at der ikke herved skal foretages en tilsidesættelse af den kommunale administration, absolut ikke, men vi mener altså, at det gælder om at finde den rette sondring på dette område. Jeg vil eksempelvis nævne, at det egentlig ikke er de mange skønstillfælde ved bevillinger og andre afgørelser i den kommunale administration, man ønsker at sætte til side; det, man har for øje med hensyn til tilsynet med den kommunale administration, er i virkeligheden emner af samme indhold og omfang som i statsadministrationen.

Det er dette, som jeg for mit vedkommende skal sige nu, idet jeg udtrykker håbet om, at vi kan nå frem til en sådan udformning af ombudsmandsloven, at vi kan slette revisionsbestemmelsen.

Bøgholm: Det vil være naturligt, at man ved fremsættelsen af dette lovforslag stiller det spørgsmål, om loven har opfyldt sit formål, eller den ikke har det. Da vi vedtog loven om folketingets ombudsmand i henhold til den nye grundlovs § 55, nærmedes der fra forskellige sider, ja, vel oven i købet fra mange sider, ængstelse for, at der derigennem skulle skabes en usikkerhed omkring de administrative afgørelser. Det var ikke meningen med loven at give udtryk for mistillid til dansk administration, og det kan i dag trygt siges, at den måde, hvorpå loven er ført ud i livet, kun yderligere har underbygget tilliden til vor administration.

Så kan man naturligvis dernæst stille det spørgsmål: ja vel, men hvorfor så have

[Bøgholm.]

loven? Jeg tror, at behovet for en lovgivning af denne karakter hænger nøje sammen med hele det moderne samfunds struktur. Der har igennem historien altid været mennesker, som har følt sig sat uden for eller dårligt behandlet af samfundet. Det er ikke blot digtningen, der taler herom; vi kender alle eksempler derpå fra det virkelige liv. Det er det demokratiske samfunds særpræg, at det er et selvstyret samfund, og netop derfor vil handlinger fra dette samfunds side, der med rette eller med urette føles som overgreb, fremkalde en ganske særlig bitterhed. Det moderne samfund er for så vidt stærkere end tidligere samfundsformer, som det har det i sin magt at gribe ind på næsten alle livets områder og også udnytter denne ret. Den enkelte vil da ofte kunne føle sig hjælpeløs lige over for den stærke samfundsmagt; men i et samfund, der bygger på retstanken, vil dette føles dobbelt uretfærdigt, ifald statslige handlinger opfattes som værende i modstrid med retten. Små sager, der er af ringe betydning set fra et alment synspunkt, vil ofte kunne få stor betydning for den enkelte og måske antage urimelige proportioner for vedkommende. Det er her, ombudsmandsinstitutionen har så stor betydning, fordi den giver den enkelte borger mulighed for en drøftelse af formodede overgreb eller undladelsessynder. Ombudsmanden er derigennem blevet et overordentlig værdifuldt bindeled mellem stat og borger.

Da lovforslaget om oprettelse af stillingen som ombudsmand blev fremsat i folketinget, henviste partiernes ordførere til de mange juridiske og menneskelige egenskaber, den kommende ombudsmand måtte være i besiddelse af. Det var dog ikke nogen „lex Hurwitz“, vi gennemførte; men det er lykkedes for ombudsmanden i så høj grad at give sin personligheds præg til de trufne afgørelser og hele arbejdet, at man i dag næsten kunne fristes til at tale om en „lex Hurwitz“.

Folketinget skylder sin ombudsmand tak for godt udført arbejde. Der er skabt tillid til ombudsmanden og hans afgørelser i administrationen og uden for administrationen. En enkelt gang kan det måske synes, som om ombudsmanden har taget

ting ind til afgørelse eller udtalelse, der ikke naturligt hører hjemme hos ham, og jeg kan ikke undlade at gøre den bemærkning, at når ombudsmanden tog stilling til spørgsmålet om censur for skoleblade, synes jeg, at ombudsmanden dermed var ude på overdrevet, hvor det blæser og der ikke er rart at være.

Jeg skal, idet jeg giver mit partis tilslutning til det foreliggende lovforslag, angående spørgsmålet om en udvidelse af ombudsmandens kompetence til også at omfatte en række kommunale anliggender kun gøre den bemærkning, at vi jo ser, hvilken beskedenhed der har præget den højtærede justitsminister, idet han har ønsket at overlade ethvert initiativ i denne sag til folketinget. Det betyder, at der i det kommende udvalg naturligvis vil blive lejlighed til at drøfte dette emne. Vi er fra konservativ side opmærksom på, at problemet er der, og vi ser frem til en drøftelse deraf i det kommende udvalg.

Det vil fremgå af bemærkningerne til lovforslaget, at ombudsmanden havde ønsket optaget en bestemmelse om, hvorledes der skal forholdes i tilfælde, hvor han på grund af sygdom eller anden årsag midlertidigt er forhindret i at varetage sit embede, og desuden i tilfælde, hvor han må anses for inhabil ved behandlingen af en konkret sag. Ministeren har ment, at dette bedst kunne ordnes gennem en tilføjelse til instruksen. Det er visselig ikke noget stort spørgsmål, om det står i loven eller i instruksen; men jeg vil dog gerne gøre den bemærkning, at hvor det gælder inhabilitetsforholdet, synes jeg alligevel, det er et forhold af så stor betydning, at det måtte være rimeligt, at afgrænsningen her finder sted ikke i en instruks, men i selve loven.

Kirkegaard: Det radikale venstre kan tiltræde det foreliggende lovforslag, og jeg finder det korrekt, når justitsministeren synes at være af den opfattelse, at initiativet til eventuelle andre ændringer i ombudsmandsloven end dem, der her er foreslået, skal tages af folketinget, idet ombudsmanden netop er folketingets ombudsmand.

Med hensyn til sådanne ændringer vil, som allerede nævnt af tidligere ordførere, spørgsmålet om at udvide ombudsmandens virksomhedsområde til også at omfatte den

[Kirkegaard.]

kommunale forvaltning sikkert komme i forgrunden. Det radikale venstre mener, at denne udvidelse bør ske. Hvordan så afgrænsningen af ombudsmandens kompetence bør foregå, må blive genstand for nærmere overvejelse. Der kan ikke være tvivl om, at de kommunale tjenestemænd bør komme ind under hans tilsyn. Omvendt må selvfølgelig kommunalbestyrelsesmedlemmer i deres egenskab af valgte medlemmer af en kommunalbestyrelse være udenfor. Derimod kan man rejse det spørgsmål, om ikke kommunalbestyrelsesmedlemmer, der udfører administrative funktioner, må være undergivet ombudsmandens kompetence. Jeg kan ikke her udtale nogen bestemt mening derom, men det bør i øvrigt blive således, at klager til ombudsmanden i kommunale anliggender først optages til behandling af ombudsmanden, efter at de forskellige sager har været forelagt kommunernes tilsynsmyndigheder.

Jeg ved nok, at de kommunale organisationer for et par år siden udtalte sig stærkt imod, at den kommunale forvaltning blev inddraget under ombudsmandens tilsyn; men mon ikke den modstand er mindre nu, end den har været forhen? I hvert fald er hovedparten af de kommunale vælgere, så vidt jeg kan skønne, af en anden mening end de organisationer, jeg her har nævnt.

Sluttelig vil jeg gerne sige, at det er min overbevisning, at ombudsmandsinstitutionen og ombudsmanden har styrket tilliden til vort retsvæsen. Jeg tror, at det i vide kredse i befolkningen er en udbredt opfattelse, at når ombudsmanden har udtalt sig om et eller andet forhold, er det ikke muligt at komme ret og billighed ret meget nærmere.

Gøting: Vi kan fra retsforbundets side tilsige velvillig støtte til behandlingen af det foreliggende lovforslag i udvalget.

Spørgsmålet om en udvidelse af ombudsmandens kompetence til også at omfatte den kommunale administration har jo allerede været berørt og er også tidligere i pressen gjort til genstand for omhyggelig drøftelse. Jeg skal ikke komme ind på en argumentation her, blot kort sige, at det er mit indtryk, at ombudsmandsinstitutionen indtil i dag har vist sig at være så

værdifuld, at vi — eller i hvert tilfælde jeg — er villig til at gå positivt ind for sagen. Måske vil det dog være klogt, for at indhente mere erfaringsmateriale, at se tiden an lidt endnu. Hvad der vil være det mest hensigtsmæssige, enten at udvide den nuværende ombudsmands kompetence eller eventuelt oprette en selvstændig kommunal ombudsmandsinstitution, skal jeg ikke kunne afgøre, før begge muligheder og deres eventuelle fordele eller ulemper har været drøftet i udvalget; men jeg vil dog tro, at man bør stræbe imod kun at have én ombudsmand. Det er givet, at en udvidelse enten under den ene eller anden form betyder mere arbejde, og der kan måske derfor være grund til allerede nu at advare mod en unødvendig opsvulmen af institutionens eller institutionernes arbejdsfelt. Med andre ord: der må være grænser for, hvor ubetydelig en sag ombudsmanden kan beskæftige sig med. Men som den højtærede minister har anført, ligger der for så vidt allerede nogen begrænsning i den omstændighed, at en eventuel klage til ombudsmanden først skal have passeret de sædvanlige klageinstanser.

Imidlertid vil vi, som allerede antydet, ikke stå i vejen for, at retten, hvor den måske kan have trange kår, alligevel kan ske fyldest, og vi vil derfor være med til en velvillig drøftelse også af dette spørgsmål.

Alfred Jensen: Jeg vil gerne indledningsvis sige, at vi har den opfattelse, at ombudsmandsordningen har virket tilfredsstillende. Der kan naturligvis være visse områder — det kommer jeg nærmere ind på senere — som burde medtages, men stort set kan man sige, at ordningen har virket udmærket. Jeg mener også, man kan fastslå, at ombudsmandsinstitutionen har erhvervet sig den autoritet, som er nødvendig for, at et sådant organ kan fungere tilfredsstillende og nyde den nødvendige tillid i befolkningen.

Når jeg har sagt dette, vil jeg gerne minde om, at vi tidligere har gjort os til talsmænd for, at man burde have de kommunale områder med ind under ombudsmandens virksomhed. Jeg har med interesse hørt de betæneligheder, der er gjort gældende, men jeg tror dog ikke, at betænelighederne er større, end at man må kunne finde en

[Alfred Jensen.]

ordning, hvorved man får mulighed for, at ombudsmanden behandler også sådanne sager. Jeg ser meget vel, at der kan være rimelig grund til at skelne mellem rent administrative anliggender og afgørelser, der træffes skønmæssigt af de kommunale råd og institutioner, men det vil jeg dog tro man kan finde ud af. Hvis man endelig skulle have visse vanskeligheder ved at finde en passende grænse, må man efter min mening hellere tage for meget end for lidt ind under ombudsmandens område. Vi er naturligvis også interesseret i, at et sådant organ ikke svulmer mere op end højst nødvendigt, men omvendt må det vel være sådan, at man får mulighed for at indbringe alle de klager, som det må være rimeligt at indbringe for en sådan instans, og så må samfundet betale, hvad der er nødvendigt i så henseende.

Vi er ikke tilfredse med den ændring, der foreslås til § 1. Vi mener ikke, at den del af forvaltningen, der udfører de her nævnte funktioner, bør undrages ombudsmandens virksomhed. Tværtimod har vi den opfattelse, at alt, hvad der har med forvaltningen at gøre, bør høre ind under ombudsmanden. At henvise til klageretten er for os ikke tilstrækkeligt. Vi mener, at denne er mere tungtvirkende, og vi mener, at det ikke er så betryggende at lade sagerne gå den vej. Vi har da også tidligere givet udtryk for, at der, hvis der skulle ændres på dette område, da måtte foretages sådanne ændringer, at der også kunne indbringes klager over dommere for ombudsmanden.

Der er tidligere fra vor gruppes side gjort rede for de betragtninger, vi gør gældende på dette felt, men jeg understreger igen, at vi ikke kan se, at der er noget som helst i grundloven, der hindrer, at man inddrager dommerne under ombudsmandens virkeområde. Vi mener, at der er skellig grund til at lade en sådan institution træffe afgørelse i slige sager. Jeg tror, det var Hørup, der brugte det udtryk, at det ikke var heldigt, at dommere skulle afgøre klager over dommere, for hvis det var tilfældet, ville der ikke blive fældet den objektive kendelse, der burde fældes; det ville være det samme som at sætte skomagere til at dømme i tvistigheder angående skomagere og skræddere til at dømme i tvistigheder

angående skræddere. Vi giver Hørup ret i denne betragtning. Vi har den opfattelse, at det er forkert at foretage en ændring som den foreslåede, og at man tværtimod bør gå den anden vej og inddrage dommerne under ombudsmandens virkeområde.

Det er de bemærkninger, jeg på min gruppes vegne ønsker at gøre her ved første behandling. Jeg forstår, at der vil blive grundige overvejelser i udvalget angående den kommunale forvaltning, og det vil altså sige, at vi kan komme til at skulle tage stilling til problemerne på en noget anden måde, end vi gør det i dag. Vi er ikke særlig velvillig stemt for at ophæve revisionsbestemmelsen, hvis man ikke i denne forbindelse får skabt en løsning på det kommunale problem.

Aksel Larsen: Det er ganske rigtigt, som man har gjort opmærksom på, at jeg ved tidligere lejligheder har fremhævet, at det ville være rimeligt, og at det aldeles ikke på nogen måde kan stride mod grundloven, at også dommernes virksomhed kommer til at henhøre under ombudsmanden. Jeg har stadig væk det synspunkt, og jeg kan derfor ikke tilslutte mig forslaget om en ændring, som går ud på, at forvaltning, der varetages af dommere, justitssekretærer o. s. v., skal undrages ombudsmandens tilsyn. Jeg ville måske være til at tale med, hvis vi kunne få gennemført en reform med hensyn til justitsvæsenets område, så vi kunne få bragt den unormale tilstand til ophør, at politi og anklagemyndighed, domstole og fængselsmyndigheder henhører under det samme ministerium. Jeg er af den mening, at det ikke er gavnligt, at den dømmende myndighed henhører under samme ministerium som politiet og anklagemyndigheden, og så længe denne tilstand opretholdes, så længe man ikke vil gøre justitsministeriet til et virkeligt justitsministerium og altså skille det ud fra det nuværende blandede politi- og justitsministerium, må jeg opretholde det synspunkt, at det ville være det rigtigste, om ombudsmanden også fik et vist tilsyn med dommernes virksomhed på forskellige områder.

Hvad angår spørgsmålet om kommunerne, har jeg forstået på de foregående ærede ordførere, at der er overvejende stemning for, at også kommunernes forvaltning skal

[Aksel Larsen.]

ind under ombudsmandens område. Jeg er meget tilfreds med dette. Jeg håber, at denne stemning vil give sig udtryk i, at ombudsmandsloven revideres i overensstemmelse dermed. Det kan fornuftigvis ikke virke stærkt, at den højtærede justitsminister, som i øvrigt forholder sig neutral i sagen, gør opmærksom på, at kommunernes organisationer er modstandere heraf. Det vil vel rent naturligt være sådan, men jeg tror, vi skal se mere på, hvad der er i befolkningens interesse. Vi skal også tænke på det, som er fremhævet af foregående talere, at det er meget vanskeligt at skille forholdene ud fra hinanden, og at der er noget urimeligt i, at den overordnede statsmyndighed skal være under tilsyn, mens den underordnede kommunale myndighed ikke skal være det. Det behøver jeg ikke at sige mere om. Jeg vil blot håbe, at lovens område under lovforslagets gang gennem folketinget i hvert fald må blive udvidet således, at kommunerne kommer ind under ombudsmandens tilsynsområde.

Jeg kan i øvrigt ikke anerkende rigtigheden af den kritik, der har været fremsat af ombudsmandens virksomhed. Jeg forstod det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft sådan, at han faktisk fandt, at ombudsmanden var noget for ivrig, noget for nævenyttig . . .

Formanden: Det må være det ærede medlem hr. Bøgholm, det ærede medlem mener.

Aksel Larsen: Undskyld, det var det ærede medlem hr. Bøgholm. Jeg beklager, at jeg har forvekslet de ærede medlemmer; det var ikke min mening at fornærme nogen af dem.

Efter min mening skal en ombudsmand netop være — for at bruge et populært udtryk — nævenyttig. Det forekommer mig, at ombudsmanden absolut også skal tage initiativ og komme med forslag, hvis han mener, at hans myndighedsområde bør udvides, og efter de erfaringer, vi hidtil har gjort med ombudsmandsinstitutionen, synes jeg den har fungeret så tilfredsstillende, som den kunne. Man må også tage i betragtning, at det er en ny institution, og det forekommer mig, at den ombudsmand, vi har, har

haft virkeligt held til at udfylde sine funktioner, som han skulle, og som han burde.

Jeg ved godt, at loven hedder lov om folketingets ombudsmand, og jeg ved, at ombudsmanden formelt er folketingets ombudsmand, men jeg ved også, at forudsætningen i forfatningskommissionen, da vi drøftede spørgsmålet om oprettelse af en ombudsmandsinstitution, var den, at der skulle være en ombudsmand til at varetage befolkningens interesser over for administrationen. Ombudsmanden kan fornuftigvis kun vælges af folketinget, men det er sådan set ikke hans opgave at varetage folketingets interesse over for administrationen; han skal varetage hele folkets interesser over for administrationen. Men da ombudsmanden rent praktisk har fungeret sådan, er der jo ingen grund til at hænge sig i, at loven hedder lov om folketingets ombudsmand. Jeg vil gentage, at jeg synes, den nuværende ombudsmand har arbejdet aldeles udmærket, og at man ikke på nogen som helst måde kan rejse kritik, fordi han viser initiativ til at gribe ind på forskellige områder og til at komme med forslag også om en udvidelse af ombudsmandsinstitutionens virkeområde.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg kan takke de 5 første ordførere for tilslutningen til det fremsatte lovforslag. Derimod ser jeg mig ikke i stand til at rette den samme tak til den ærede ordfører for det kommunistiske parti eller til det ærede medlem hr. Aksel Larsen — men det skal jeg vende tilbage til.

Samtlige ærede ordførere har beskæftiget sig med det spørgsmål, der er nævnt i lovforslagets bemærkninger, nemlig udvidelsen af ombudsmandens kompetence til at omfatte den kommunale forvaltning. Min ærede broder — det må jeg vist ikke sige?

Formanden: Nej.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Det ærede medlem hr. Per Hækkerup gjorde den bemærkning, at man måtte være varsom med at indføre lovbestemmelser, der kunne opfattes som indgreb i det kommunale selvstyre. Herom har ombudsmanden i sin skrivelse gjort nogle bemærkninger.

[Justitsministeren.]

Ydermere pegede det ærede medlem på, at man også måtte være opmærksom på at undgå en ny svulmen af statsinstitutionen. Det samme problem blev nævnt af det ærede medlem hr. Gøting. Dertil vil jeg gerne sige, at selv om man principielt må være enig i, at der må vises tilbageholdenhed, må man være klar over, at giver man ombudsmandsinstitutionen den udvidelse, det er at inddrage den kommunale forvaltning, så undgås det ikke, at institutionen svulmer noget op. Ombudsmanden har allerede selv nævnt det betydelige tal af henvendelser, han har modtaget, men måttet afvise, og det er klart, at mange henvendelser ikke er fremkommet, fordi man har vidst, at ombudsmanden ikke kunne beskæftige sig med kommunale anliggender. Hvis denne hindring fjernes, vil henvendelsernes antal blive endnu større, end vi hidtil har set. Men principielt er jeg enig i, at vi naturligvis må søge at holde igen.

Så pegede det ærede medlem på, at ombudsmanden også i sin indstilling havde sagt, at hvor det drejede sig om den kommunale forvaltning, måtte han, inden han udtalte sig om sagen, sikre sig, at enhver foreliggende klagemulighed var udtømt. Deri er jeg enig. Når det ærede medlem rejser det spørgsmål, om ikke det bør afklares, om en sådan begrænsning gælder for den allerede eksisterende lov, er jeg enig i, at dette spørgsmål bør undersøges i ombudsmandsudvalget.

Også det ærede medlem hr. Vagn Bro tilsluttede sig lovforslaget, men tog på et mindretal af sit partis vegne et forbehold over for en udvidelse af ombudsmandens kompetence til den kommunale forvaltning. Det ærede medlem lod mig vide, at lovforslaget var kommet for sent. Når det ærede medlem hævdede, at han anvendte sin sædvanlige venlige tone, vil jeg sige: ja, sin sædvanlige venlige tone over for den nuværende justitsminister. Det er ikke alle, der på samme måde kan tale om „den sædvanlige venlige tone“, når det ærede medlem henvender sig til dem. Men naturligvis må jeg erkende, at forslaget er kommet meget sent. Havde det alene drejet sig om dette lovforslag, og havde jeg ikke vist min beskedne selvopgivenhed over for den kommunale forvaltning, kunne det være kom-

met for længe siden, men forslaget har, som man ved, nogen sammenhæng med det lovforslag, der kommer til behandling under næste punkt på dagsordenen, og jeg fandt det rimeligt at fremsætte de to lovforslag samtidig. Her må jeg måske indskyde den bemærkning, at når forslaget til ændringer i retsplejeloven, specielt vedrørende klageretten, er fremkommet så sent, skyldes det bl. a. den glædelige kendsgerning, at justitsministeriets lovkontor helt frem til nytår har været så optaget af at bearbejde andre ministeriers lovforslag, at vi har måttet holde vore egne lidt tilbage. Nu har vi altså indhentet det forsømte.

Det ærede medlem hr. Bøgholm tilsluttede sig ligeledes lovforslaget og gjorde nogle bemærkninger, som jeg kan tiltræde. Bl. a. sagde det ærede medlem, at ombudsmandsinstitutionens virksomhed havde vist, ad administrationen havde stået sin prøve; det havde vist sig, at der ikke var noget grundlag for en kritik af administrationen, således som man undertiden møder den. Jeg takker det ærede medlem for denne udtalelse; jeg tror, den er rigtig. Det ærede medlem tilføjede, at ombudsmandsinstitutionen har vist sin værdi som et bindeled mellem stat og borger, og det er jeg også enig med ham i. Det blev i øvrigt også understreget af det ærede medlem hr. Gøting og det ærede medlem hr. Alfred Jensen, at institutionen havde vist sig at virke efter sin hensigt, hvilket jeg altså ganske kan tiltræde.

Det ærede medlem hr. Bøgholm gjorde en bemærkning om, at ombudsmanden måske ved en enkelt lejlighed var kommet til at overdrive, nemlig da det drejede sig om censur af skoleblade, men jeg forstår, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen er nærmest lidt fortørnet over, at man kan have den opfattelse, at dette spørgsmål ikke er af livsvigtig demokratisk interesse. Jeg ved ærlig talt ikke, hvad jeg skal mene derom, og skal derfor afholde mig fra en udtalelse, som jo heldigvis ej heller er afkrævet mig.

Det ærede medlem hr. Bøgholm rejste så det spørgsmål, om man ikke burde løse problemet om ombudsmandens inhabilitet og spørgsmålet om, hvad der skal ske i tilfælde af ombudsmandens sygdom, ved bestemmelser i selve loven og ikke, som

[Justitsministeren.]

jeg har foreslået, i instruksen. Jeg erkender, at jeg er ganske lidenskabsløs, og jeg er villig til at drøfte spørgsmålet i udvalget.

Jeg forstod på det ærede medlem hr. Kirkegaard, at han på sit partis vegne var villig til at gå ind for, at ombudsmandens kompetence udvides til den kommunale forvaltning, og jeg opfattede i og for sig det ærede medlem hr. Gøting og det ærede medlem hr. Alfred Jensen på samme måde. Må jeg i øvrigt om hele spørgsmålet vedrørende den kommunale forvaltning sige, at det er mit indtryk, også bestyret under denne forhandling, at der er almindelig enighed om, at kommunalbestyrelsen som besluttende myndighed må være undtaget fra ombudsmandens tilsyn. Det blev udtrykt direkte af det ærede medlem hr. Kirkegaard, men jeg opfatter det derhen, at der er almindelig enighed om det. Jeg forstår også, at der er almindelig enighed om, at de egentlige kommunale tjenestemænds virksomhed bør falde ind under ombudsmandens tilsyn. Også det blev udtrykt direkte af det ærede medlem hr. Kirkegaard.

Det, diskussionen kommer til at stå om i ombudsmandsudvalget, må vel blive, i hvilket omfang medlemmer af en kommunalbestyrelse, når de handler som medlemmer af råd, udvalg og nævn og ikke i den egentlige kommunale forvaltning, bør falde ind under ombudsmandens tilsyn. Jeg for mit vedkommende må nærmest være stemt for en positiv løsning af dette spørgsmål.

De ærede medlemmer hr. Alfred Jensen og hr. Aksel Larsen ønskede, at domstolenes virksomhed skulle inddrages under ombudsmanden. Det har vi tidligere diskuteret. I det problem er der ingen vej frem til enighed mellem os, og jeg skal ikke inklade mig på nogen diskussion om spørgsmålet i øjeblikket. Derimod tror jeg, det vil være rigtigt, som også påpeget af ombudsmanden, at man i instruksen optager en bestemmelse, der foreskriver — det blev også nævnt af det ærede medlem hr. Vagn Bro — en særlig hensyntagen til den kommunale forvaltnings specielle vilkår. Jeg tror, det vil være rigtigt, hvis vi kan finde en formulering, men jeg erkender, at det kan volde meget betydelig vanskelighed.

Jeg takker for tilslutningen til lovforlaget.

Vagn Bro: Denne forhandling adskiller sig noget fra forhandlingen i marts 1958, og jeg udtrykker min glæde over, at man nok tør sammenfatte udtalelserne derhen, at der nu i det høje ting blæser en blidere vind for det, jeg tillod mig at fremhæve ved sidste forhandling om det ønskelige i at inddrage de kommunale myndigheder under ombudsmandens virkeområde.

Nu har vi altså fået det lovforslag, som den højtærede justitsminister havde bebudet ville komme straks efter åbningen af folketinget, og jeg er jo opdraget til at betragte ministerens udtalelser i rent saglige spørgsmål som en klippe; men det kan ikke nægtes, at der nu er gået nogle måneder derudover. Lad os så håbe, at tinget så meget hurtigere kan finde frem til en afgørelse.

Der har været talt om den omfattende administration. Når vi er enige om, at denne sag først og fremmest vedrører folkets interesser, så er det givet, at man på dette område skal passe på. Alle de andre ordførere har fremhævet, hvor fremragende ombudsmanden er; det fandt jeg ikke nødvendigt, for det ved man, men dertil kan jeg føje, at han på det administrative område er en meget sparsommelig mand, og jeg er ikke i tvivl om, at han også på dette punkt vil være det.

Må jeg så til slut sige til den højtærede minister, at jeg forstod ikke rigtig den bemærkning, ministeren gjorde om min venlighed over for den nuværende justitsminister. Jeg mener, at jeg med sandhed tør sige, at jeg ikke alene over for alle ministre, men også over for alle andre både i personlige og personelle spørgsmål er meget venlig; at jeg så, når jeg taler om saglige ting, indtager lidt skarpere standpunkter — ja, det er jo min pligt.

Bøgholm: Jeg skal blot gøre den ene bemærkning til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at det ærede medlem ikke blot tog fejl af mit navn, men også tog fejl af, hvad jeg havde sagt. Jeg brugte naturligvis ikke udtrykket „nævenyttig“ om ombudsmanden. Jeg sagde intet, der kunne sammentrænges i dette ord. Jeg gav ikke på noget punkt udtryk for ønsket om at indskrænke

[Bøgholm.]

ombudsmandens kompetenceområde. Jeg gav tværtimod, tror jeg, jeg har lov til at sige, udtryk for meget stor anerkendelse af ombudsmanden. Af hensyn til referatet har jeg ønsket at gøre denne bemærkning.

Aksel Larsen: Det er rigtigt, at jeg tog fejl af det ærede medlems navn, og det er naturligvis katastrofalt; derimod tog jeg ikke fejl af, hvad det ærede medlem sagde. Jeg har ikke tillagt det ærede medlem ordet „nævenyttig“. Jeg har sagt, at det ærede medlem talte således, at man forstod, at han mente, at ombudsmanden var lidt for nævenyttig. Det var min egen formulering af det. Jeg har ikke tillagt det ærede medlem det ord, men når det ærede medlem kunne bruge udtrykket „lex Hurwitz“ og tale om, at ombudsmanden var for ivrig, og nævne eksemplet med skolebladet, mener jeg, at jeg har lov at tage til orde derimod og sige, at efter min mening er ombudsmanden netop tilpas ivrig. Han skal udfolde initiativ, og jeg kan ikke se, at han på nogen som helst måde har gjort noget, man kan finde anstødeligt.

(Kort bemærkning).

Bøgholm: Jeg ønsker blot over for det høje ting at understrege det ærede medlems bemærkning om, at det var hans sammenfatning af, hvad jeg havde sagt. Deri ligger vist en vurdering.

Hermed sluttede forhandlingene.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Per Hækkerup: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til ombudsmandsudvalget.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Klageretten, dommere, fuldmægtige m. m.).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1705, fremsættelsen i tidenden sp. 2391).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Edel Saunte: Da udvalget angående lovforslaget om folketingets ombudsmand i sin tid drøftede dette lovforslag, var der i udvalget enighed om, at det ville være at foretrække for at få klare linjer med hensyn til behandlingen af dommerfuldmægtiges og dommeres sager, at man udvidede klagerettens kompetence til at omfatte dommeres handlinger i alle tilfælde og dommerfuldmægtiges handlinger inden for retten. Af hensyn til konsekvenserne turde vi dog ikke dengang direkte stille forslag om en ændring af retsplejeloven på dette område, og vi henstillede derfor til den højt-ærede justitsminister at overveje et forslag i den retning. Det er et sådant lovforslag, der nu ligger på tingets bord.

Jeg tror, der af alle de medlemmer, som dengang var med i arbejdet, kun kan udtales tilfredshed med, at ministeren efter nøje undersøgelser og overvejelser har fundet det muligt at følge den fremgangsmåde, som udvalget var enig om umiddelbart at finde den lykkeligste.

Videre indeholder dette lovforslag en række ændringer, der er en følge af, at man gerne vil ophæve loven om dommerfuldmægtige. Jeg skal ikke knytte bemærkninger til disse ændringer, fordi jeg anser det for ret og rimeligt, at vi får det hele med i retsplejeloven, efter at tjenestemandsløven på mange punkter har taget stilling til problemerne.

Lovforslaget indeholder også bestemmelser om, at ordet „retsskrivere“ skal udgå af sprogbrugen. Man indfører i stedet for det mere fremmede ord „protokolfører“. Jeg er i og for sig ikke helt overbevist om, at det er rigtigt at bruge et fremmedord, hvis man kan bruge et dansk ord, og derfor synes jeg, at man måske nok i udvalget kunne drøfte at bruge ordet „retsskrivere“ om dem, der virkelig er retsskrivere, og så bruge ordet protokolførere om dem, der ikke har noget som helst med retsskriverarbejde at gøre.

Endelig vil jeg udtrykke min glæde over, at alle disse vidner, som omhandles i retsplejeloven, og som hele tiden bliver indført i protokollen, men som vi ikke ser så meget til i praksis, fjernes også i teorien.